

ријској методи, већ је користио слободнију и једноставнију форму која доприноси романираном опису и ову монографију сврстава ближе публицистици него историографији.

Књига је написана прије свега на основу литературе, сопствених и туђих сјећања. Најчешће се аутор користи секундарним историјским изворима, па понекад западне у једнострано и упрошћено приказивање које у наративном смислу има своју динамичност али у сазнајном и одређене мањкавости. Тамо гдје користи архивску грађу недоследан је у њеном навођењу и нотирању тако да попис коришћених извора наведених на крају књиге озбиљнијем истраживачу неће значити много.

С друге стране, усвајајући став наведен на почетку књиге „да Церовић активност опозиционих грађанских странака није озбиљно узимао“ аутор се свјесно ограђује од Церовића као члана Земљорадничке странке, од чега се овај није никада ограђивао. У свом говору на Првом засједању АВНОЈ-а, који ау-

тор доноси по сјећању једног од учесника, Церовић ову чињеницу наглашава. Услед таквог става изостала је и дубља анализа уводних текстова, чиме је ускраћена слика о Церовићу као грађанском политичару и коментатору дневнополитичких догађаја у Краљевини Југославији. Примјетан је и некритички приступ прилозима донијетим на крају књиге, у којима има одређених непрецизности које су захтијевале ауторову интервенцију.

Књига је изванредно графички урађена и обогаћена бројним фотографијама из живота Стојана Церовића.

Будући истраживачи живота и стваралаштва Стојана Церовића овом књигом добијају изванредну основу за даље истраживање, али и обавезу да свестранијим и више архивски финансираним истраживањем допринесу cjеловитијем сагледавању његове улоге и значају у политичком и културном животу Црне Горе.

Растодер Шербо

ДР МИЛАН ВЕСОВИЋ, МР МИЛАН МАТИЋ, ЈОСИП ВУЧКОВИЋ:
„ВЕЉКО ВЛАХОВИЋ, СЕЋАЊА—ХРОНОЛОГИЈА—БИОГРАФИЈА“

Институт за савремену историју Београд, Историјски институт СР Црне Горе
Титиград, Партизанска књига Љубљана, Београд 1985. године

»En el fondo de la mar nacio la perla« — „На дну мора родио се бисер“, каже шпанска пословица... У кршној, сиромашној колико слободној, ратној и малој Црној Гори родио се Бисер... Родио се борац и револуционар, родио се хуманиста Вељко Влаховић.

Године 1927. један јапански град имао је идеју да распише свјетски конкурс за најбољи састав средњошколаца на тему: „Мир и братство народа“. Вијест о конкурсима стигла је у многе, па и у нашу земљу. И стизали су у Јапан, преведени на енглески језик, састави многих младића и дјевојака. Жири је имао доста посла. Најзад су додјелиле награде. И ко је добио прву награду? Прву награду је до-

био тринаестогодишњи ђак из Београда — Вељко Влаховић.

Револуционар, идеолог и пјесник... Наш и Горки, и Тагора, и Зола, а и Синклер и Бајрон... Наш Мајаковски... Стваралац, умјетник и револуционар у многим револуцијама и на многим барикадама... Лучоноша напредне људске мисли.

Знао је: спој идеала, поезије и младости носи револуцију... А он је то имао...

Зато, са нескривеним задовољством, аутори ове књиге имали су могућност да се лате посла на скупљању и проучавању стваралаштва космополитске личности Вељка Влаховића, личности чији је животопис и удео стваралачке енергије био везан за најпознатија збивања

и догађаје на европском континенту пуних 40 година.

Припадао је генерацији која је у младалачком заносу прихватили „од срца и ума“ комунистичку идеологију.

Као истакнутом револуционару, шпанском борцу, партијском раднику и марксисту, дјелу Вељка Влаховића до сада није била довољно посвећена адекватна пажња у научној литератури и публицистици. Због свега наведеног књига „Вељко Влаховић, сећања — хронологија — библиографија“ групе научних радника из Института за савремену историју Београд представља добар материјал и подстрек за даља научна истраживања.

Књига се састоји из три дијела: Сећања и аутобиографски радови Вељка Влаховића, Саборци о Вељку Влаховићу;

— Хронологија живота 1914—1975;

— Библиографија радова 1914—1982.

Аутори књиге су приликом приређивања првог дијела извршили одбир његових чланака и стваралачких радова, као и документације из збирки фондова које је сам у опоручи споменуо да су недовршени али који за историјску науку и интелектуалну радозналост чине непроцењиву корист.

Грађа за ову књигу дијелом је настала још у току припрема за издавања „Сабраних радова“ Вељка Влаховића.

Из садржаја првог дијела књиге „Сећања и биографски радови Вељка Влаховића“ може се видјети Вељкова изразита даровита интелектуална личност, личност која је имала врхунски таленат за умјетничке импресије, научну логику, егзактику, личност са изузетним изражајним стилским способностима елитног југословенског романописца. Свака мисао обogaђује читаоца богатом лексиком и чврстом логиком.

Када Вељко Влаховић говори о својим прецима он у једној мисли читаоцу све каже: „Сви моји преци су били ратници“. Описујући своје село бизарним смислом за дескрип-

цију и осјећаја за животну филозофију сиромашног човјека у црногорском динарском красу жељном равнине и ширине, опкољен суровом и безводном планином као најбољим уточиштем од јачег да се одбрани и докаже, „осјећао сам“, вели, „да сзивијетом носим терет рођења — терет Црне Горе“.

Његова запажања о многим појавама и процесима импресионирају луцидношћу и дају изазов научницима различитих занимања и профила да трагају до његових филозофских постулата. Ево неких од њих: „Црна Гора није никада молила да је не кажњавају, због љубави према слободи, али никада није схватила због чега је та љубав гријех. То је земља највећих крајности — дубоког мрака и раскошне свјетлости, слободни заточеник и усужњена слобода“.

У својим радовима показао се изразито даровитим путописцем са значајним запажањима о Јапану, Кини, САД, Индији и Шпанији које обилују егзотиком.

Други део књиге, Хронологија, детаљно и исцрпно прати Влаховићеву дјелатност у свим периодима његова живота.

Ипрема томе, Хронологија пружа основне податке о животу и револуционарном раду Вељка Влаховића, а Библиографија (трећи део књиге) региструје његово свеукупно објављено стваралаштво и на одређен начин, уз аутобиографске радове и сећања, употпуњује хронологију живота. Она, дакле, олакшава приступ Влаховићевим радовима објављеним у посебним издањима и периодици. Осим тога, ту је и литература о Влаховићу, која може да допринесе освјетљавању његове личности.

Када историчари револуционарног покрета буду писали о комплексном лику Вељка Влаховића који је свој живот, своје дјело и своје име трајно уградио у тај покрет — писаће о њему и као практичару и као теоретичару, бескрајно свјесном и дисциплинованом припаднику комунистичке авангарде.

Непоколебљиви марксиста са осјећањем реалисте-визионара, дубо-

ко ураћајући у нашу револуционарну праксу и теорију изградње социјалистичког самоуправљања, Влаховић је систематски и упорно трагао за клицама новог људског свијета. У средишту његових прекупација увијек су били човјек рада и стваралаштва, човјек и његово ослобађање од свих видова експлоатације и понижавања, борба социјалистичких снага за самоуправне производне и друштвене односе.

Био је дубоко увјерен у историјску оправданост и епохални значај борбе СКЈ за практично остварење Марксове визије о могућности и неопходности изградње „асоцијације слободних произвођача“, изградње „комунистичке заједнице људи и народа“.

Из малене Црне Горе кренуо је Вељко у Београд, Праг, Париз, Мадрид, Москву и стигао право у историју.

Уз „Сабране радове“ и тематске зборнике Вељка Влаховића, ова публикација омогућава да се потпуније упознају његов живот и богатство револуционарне мисли и дјела, као и његов допринос југословенској револуцији и партији. Она треба да користи и за сагле-

давање његовог прилога развоју теорије и праксе социјализма и демократском развоју међународних односа. Сама чињеница да су Влаховићеви радови штампани на више језика већ од почетка његовог публицистичког рада указује и на утицај који су они могли вршити код нас, а и у свијету. Књига је специфична и по томе што садржи податке о низу Влаховићевих активности које се из других извора не могу видјети, тим прије што је његова мисао врло значајна као историјски извор, будући да је настајала истовремено с бурном трансформацијом југословенског друштва. Иако ни она не исцрпљује и не доноси све чињенице о Влаховићу, ипак може да послужи и као приручник и као подстицај за даља и дубља истраживања дјела овог великог револуционара, мислиоца и хуманисте.

Ова студија групе научних радника из Института за савремену историју Београд, а у издању три наведене угледне научне институције, вриједан је допринос сазнању о раду Вељка Влаховића.

Радојица Лубурић